

Na het Sienjaal: het debat?

•• Jef Vermaere

De oude onverwoestbare idee van progressieve frontvorming is *Sienjaal* geworden en leeft in boekvorm onder ons. Hoe dan ook een politiek feit, en voor één keer niet in de gedaante van een uitbarstend schandaal of een zoveelste obligaat “debat” over hoe ondemocratisch die altijd weerkerende hele en halve “volmachten” wel zijn. Neen, een politiek feit over Grote Waarden en Lange Termijn Strategieën. Het mag, het moet eindelijk nog eens kunnen.

Het begon allemaal nogal bizar, en dat blijft het ook nog. Maar het verdient krediet en een grondig debat. In den beginne was er een opgewonden gefluister rond een eminentie die een Groot Wit Blad ging opvullen met een verlicht project. Toen het orakel zich vele maanden later uitsprak, werden de getaande sympathisanten van de progressieve front-gedachte in een babelse verwarring gedompeld: ging het daar nu om een verkiezingskartel, een super-partijpartij of een onbestemd “ballonnetje”? Want het volk was niet verwilderd door enig gebrek aan visioen, maar wel behoorlijk in de war gebracht door de cryptische vaagheid van het naar voren gebrachte scenario. Ook bleek reeds een “vaste waarde” uit elk vroeger “front”-verhaal uit het nieuwe scenario verdwenen: de ACW-koepel van de christelijke arbeidersbeweging werd beschouwd als vastgeklonken aan de CVP, en kwam “dus” niet meer als partner in aanmerking; maar het ACV zou, als vakbond, dan wel weer aangesproken worden. Daarna werd het weer voor lange tijd

stil, terwijl aan het front van de spektakelpolitiek een laagbijdgegrondse helicopteroorlog woedde. Naar verluidt zouden wel zo’n veertig academici aan het werk zijn gezet om het project “C” inhoudelijk uit te werken. Nu ligt het als Het Sienjaal op alle leestafels. Kan het debat beginnen? Voor “peetvader” De Batselier is het nu de beurt aan de “kopstukken uit verschillende politieke en maatschappelijke families”, om “het eens raken over een aantal maatschappelijke inzichten” (zie De Morgen van 18 mei 1996, in gesprek met “den Bats”).

Die kopstukken dus, die het op één of andere academische Olympus gaan uitpraten, dat stoort mij een beetje. De onvolprezen “basis”, mag die toekijken en haar “gewicht in de schaal werpen” op het ogenblik dat er neuzen dienen geteld? Val ik over een woord? Maak ik me druk om een onschuldige uitlating? Mogelijk - maar kan het nog toeval zijn dat de twee jaar aanslepende zwangerschap van *Het Sienjaal* nog steeds geen “basisuurtje” gekend heeft?

Laten we even aannemen dat *Het Sienjaal* de essentiële maatschappelijke keuzen voor de 21ste eeuw bevat waar al wie zich in Vlaanderen “vooruitstrevend” voelt kan achterstaan. Dat zou een mooie zaak zijn, want dan zouden we voor het eerst sinds lang nog eens duidelijk weten wat “vooruitstrevend” nu eigenlijk inhoudt. Misschien moet hier en daar nog wel wat bijgestuurd en bijgepraat worden, maar goed. Stel: we worden het met of zonder kopstukken eens over een inhoudelijk, enthousiasmerend project, we weten welke politieke doelstellingen wij, vooruitstrevende Vlamingen, in de volgende eeuw willen hard maken. Stél. Rijst dan de vraag hoé, de vraag naar een politieke strategie.

Als je in België of in Vlaanderen over strategieën naar progressieve frontvorming gaat, open je een vat vol argwaan en bange hoop. De utopie leeft, maar zit twee maal gevangen: in de oerangst voor de grote sprong en nog eens in de meer prozaïsche kleine schrik om in de maling te worden genomen door de zuil, de partij, de groep, de partner of de klik die het roer in handen neemt. Oerangsten worden even dikwijls overwonnen als ze opnieuw opduiken, zodat we ze kunnen laten voor wat ze zijn. Maar de verraderlijke kleine angstjes van de grote progressieven, die wil ik toch wel eens van dichterbij bekijken.

We willen zo stilaan allemaal ontzuilen, als dat maar niet betekent dat een andere zuil ons opslokt. Daar ligt het kalf gebonden. Nu heeft de SP wat dit betreft een ongelukkig verleden, dat ook vandaag doorweegt. Voor net iets teveel SP'ers (en voor veel te veel SP-kopstukken) volstaat het blijkbaar te beschikken over een electoraal minimum van 15 %, met daarnaast een aan zichzelf uitgereikt patent op enkele mythische etiketten als “socialistisch”, “volks”, “sociaal” en “progressief” om zich te mogen gedragen als de evidente en onvergankelijke moederschoot van de linkerzijde. Zij vergeten al te makkelijk de materialistische wijsheid *the proof of the pudding is the eating*. Is het SP-papje nog wel zo “sociaal”, “volks”, enz. nu het vooral blijkt te bestaan uit de bizarre en abjecte mix van

Maastrichtomanie, globaal en, of toekomstplan, Agusta en een bittere jacht op asielzoekers? De SP heeft aan aantrekkingskracht, elan en charisma ingeboet, omdat zij een opportunistisch centrumpartijtje met vieze handen is gebleken. En toch houdt ze tegelijk vast aan het zelfverleend “voorrecht” om soeverein te bepalen wat en wie “sociaal” en “vooruitstrevend” is. Bovendien heeft ze in het verleden bij verruimingsoperaties” als Doorbraak een flink stuk geloofwaardigheid verspeeld, door het verhaal steeds weer te laten uitdraaien op een inkapselingsmaneuver. De Doorbraak-verruimers werden zonder meer opgeslokt, en nadien daarenboven meer dan eens weer uitgespuwd... (Ik beseft dat dit verhaal behalve onsmakelijk ook nog ontactisch is, maar de feiten nietwaar, de feiten!). Ook nu weer krijg je de indruk dat in het “C”-verhaal de SP-kopstukken de kaarten vooraf willen schudden én delen. Kan De Batselier daar met zijn goede intenties echt wat aan doen? Alleszins merk je zowel bij de Groenen, de Volksunie als de christelijke arbeidersbeweging dezelfde argwanende reflex. Kan de broodnodige SP, gelouterd door zoveel Agusta-leed zich niet even deemoedig realiseren dat de “opa weet het beter”-stijl van Tobback en vele anderen deze op historische ervaringen steunende argwaan nog verder aanwakkert en zo het hele project fataal dreigt te hypothekeren?

In de wrede dagen van de Agustastorm zag men een Tobback aan het werk in wie een zekere tragische “grandeur” de kop opstak. Hij verkondigde het einde van zijn politieke generatie en leek rijp om met enige grootheid plaats te ruimen voor een nieuwe generatie en de opbouw van een nieuwe politieke cultuur. Maar een goed jaar later is de Belgische politiek op zijn kleine biedermeierniveau teruggevallen, en wentelen de politieke acteurs zich opnieuw in de dagelijkse routine van hun natuurlijke kleinheid. In plaats van de vernieuwing ook op personeel vlak een kans te geven, concentreert zich de feitelijke macht bij dezelfde “oud-gedienden”, die opeens weer hun sporen verdiend (lees: hun electoraal nut bewezen) hebben. En zo zit je nauwelijks een jaar na de crisis van de

geloofwaardigheid van de oude politieke generatie, opnieuw met een systeem waarin... de oude kopstukken de "vernieuwing" op de agenda plaatsen.

Ik geloof graag dat Norbert De Batselier het wél ernstig meent met de noodzaak aan een radicale vernieuwing die geheel los staat van de oude structuren en partijen. Maar zolang men niet inziet dat dié fundamentele vernieuwing niet mogelijk is met de generatie-Tobback, vanuit hùn structuren en politieke cultuur, zal er niet veel van terecht komen. Niet alleen wantrouwen zij elkaar te veel om tot loyale samenwerking in een volledig nieuwe context te komen; zij zitten ook mentaal vast aan verzuilde denkbeelden en zijn te sterk gebonden aan de organisatiebelangen waarvan zij zelf exponenten zijn.

Om vernieuwing te brengen is een beweging nodig. Zo een beweging ontstaat nooit uit het niets en kan niet bij decreet op gang worden gebracht. Als het project "C" een kans maakt, dan is het door het op gang komen van een diversiteit aan vernieuwingsbewegingen, die gedragen worden door "onverdachte", in geen enkele betekenis "gecompromitteerde" krachten uit de civiele maatschappij, uit de sociale bewegingen en uit de kritische basis van de partijen. Dus in de eerste plaats geen zaak van kopstukken, zelfs niet van middenkaders, deskundigen en technocraten. Maar bewegingen van onbaatzuchtige vernieuwers die ook nieuwe thema's zullen aanbrengen en een werkelijk nieuwe politieke cultuur. Een politieke cultuur waarin "propere handen" centraal staan, waarin verdraagzaamheid en open debat essentieel en elementair zijn. Gelooft men werkelijk in de noodzakelijke en mogelijke synthese van "groen" en "rood", van christelijke en socialistische zuil, van democratisch nationalisme en multiculturele verscheidenheid, dan kan men niet vertrekken vanuit een "hoog" gesprek tussen de kopstukken van de oude structuren.

Daarentegen kunnen concrete samenwerkingsvormen op punctuele thema's, zoals voorgesteld door Agalev, binnen de bestaande partijstructuren wel de politieke cultuur beïnvloeden, terrein

effenen voor en synergieën aangaan met de hogerbedoelde vernieuwingsbewegingen en mogelijks langzaam uitmonden in meer duurzame samenwerkingsverbanden, concrete politieke projecten en eventueel stembusakkoorden. Concrete samenwerking op het terrein is ook een toets voor de loyaliteit waarmee partijen en organisaties met gemeenschappelijke raakvlakken met elkaar omgaan. Zij kan parallel verlopen met een meer principiële politiek debat over vernieuwing en verruiming, waarvan het initiatief beter niet door partijenoren wordt in handen gehouden.

Een laatste bedenking over de arbeidersbeweging. Het tijdperk van de verzuiling is in wezen voorbij. Maar net zoals in Byzantium de middeleeuwse maatschappelijke verhoudingen zichzelf eeuwenlang overleefden, zo kan in de arbeidersbeweging de verzuiling nog wel enkele decennia meegaan. De organisatieloga van de massastructuren én hun economische macht maken dit zelfs plausibel. Toch staat in beide bewegingen een generatie klaar die de noodzaak tot vernieuwing inziet en wellicht in eerste instantie op het politieke terrein wil aan bod brengen. Hun kritische houding tegenover de bestaande politieke structuren, verhoudingen en bindingen is zeer groot. In de christelijke arbeidersbeweging komt dit meer tot uiting, omdat de spanning tussen ACV-ACW en CVP (totnogtoe) groter is dan de spanning tussen ABVV en SP. Jammer genoeg lopen er in de oude generatie sociaal-democraten nog steeds genoeg papevreterers rond (met of zonder logelint) die elke "sociologische christen" (zeg maar tsjeef), meteen als de baarlijke vijand bejegenen. Zolang militante vrijzinnigheid bij sommige sociaal-democraten gelijkstaat met onverdraagzaamheid, wordt er een bijkomend dam van ongelofwaardigheid opgeworpen voor iedere vorm van samenwerking. Uiteraard geldt dit principe in beide richtingen: ook in de christelijke arbeidersbeweging stuit men spijtig genoeg nog op hardnekkige restanten van ideologische onverdraagzaamheid.

Daarom is het des te ongelukkiger dat de

initiatiefnemers van het "C"-project aanvankelijk eerder afwijzend stonden tegenover de christelijke arbeidersbeweging. De korzelige reacties van de ACV- én ACW-voorzitters tijdens de recente Rerum Novarum-toespraken zal daarmee ook wel te maken hebben. Men moet begrijpen dat zonder de christelijke arbeidersbeweging geen progressieve verruiming van welke aard ook leefbaar is. Men moet ook begrijpen dat de naar het centrum opgerukte SP met haar pedante en autoritaire stijl voor ontevreden ACW'ers geen volwaardig alternatief is voor de CVP.

Alleen een nieuwe politieke generatie zal

mogelijks in staat blijken om de broodnodige vernieuwing van "links" in de 21ste eeuw waar te maken. Zij kan het levensbeschouwelijk achterhoedegevecht in Vlaanderen definitief achter zich laten, wat de oude generatie blijkbaar maar niet wil lukken. Zij kan de morele autoriteit verwerven om de nieuwe politieke cultuur van het post-Agusta tijdperk gestalte te geven. Zij kan ruimte scheppen voor de creativiteit van het niet-partijgebonden potentieel van de civiele maatschappij en de sociale bewegingen. Als rond *Het Sienjaal* een forum kan ontstaan dat deze krachten aanspreekt, is er reeds een grote stap in de vernieuwing gezet. Daarvan nu werk maken is de beste feed-back op *Het Sienjaal*.

